Al hebben al die jaren, in 't lijdzaam voorbij schuiven, onze herinneringen onherstelbaar beschadigd, verschenen of afgebeten en zijn ze verdund als een druppel azijn in een emmer water zodat de gezichten vervaagd zijn en de klank van hun stemmen vervormd, toch blijft het in onze kop vol van hardnekkige, oude reuken hangen, zo eigenzinnig en herkenbaar dat wij ze, als wij ze tegenkomen, direkt kunnen thuisbrengen en een naam geven, 't Is bijna een wonder, want nu kan, eens onze rug gedraaid, alles afgebroken zijn, verlegd, onderkelderd of voor 't gemak recht getrokken, toch vinden wij, als verdwaalde honden, snuffelend langs de keldergaten, zelfs na al die tijd feilloos onze weg terug.

De Heilige Maagd van 't Kwaadgat

Zo is er, toen ik er laatst op 't Kwaadgat voorbij kwam, rond dat kleine rijhuisje van Lis van Leiper, ook nu het verlaten is en dood, een weeë reuk blijven hangen van walmend kaarsvet, zoals in de kerk na een begrafenismis. Pollinneken, Lis haar oude tante, heeft er ooit meer kaarsen in aangestoken en godsvruchtig laten opbranden als een stielman er in heel zijn leven kan draaien. Voor een fortuin kaarsen zijn daar in rook opgegaan maar Pollinneken kon ertegen: ze zat immers, zoals heel 't Kwaadgat terecht vermoedde, meer dan goed bij kas. Voor Lis een geldige reden om matant belangeloos onder haar dak op te nemen zodat ze haar kon in 't oog houden en als een kleinood soigneren. Iedere morgen werd het broze vrouwtje zorgvuldig gereinigd en gekamd en daarna een poos op de kakkedoo gezet om grondig uit te lekken. Eens dit ochtendritueel met succes achter de rug, werd voor Maria Onbevlekte Ontvangenis de eerste kaars aangestoken. Er zouden er die dag nog vele volgen want het kleine huisje puilde uit van de plaasteren heiligen, maar het beeld dat in het gangsken stond en er feitelijk veel te groot voor was, had voorrang op al de andere. Helemaal in witte, gladde melber uitgevoerd was de Heilige Maagd lange tijd renteloos in een vitrin in de Virongstraat blijven staan en nadat ze meerdere keren radeloos was afgeprijsd moeten ze daar opgelucht her-ademd hebben toen ze eindelijk de deur

werd uitgereden. Eind goed, alles goed en Pollinneken was met Maria Immaculata zo gelukkig dat het niet zeggelijk was.
Pas na die eerste kaars voor Ons Liefvraaken, werden, in strikt hiërarchische volgorde, de andere posturen bediend en naargelang de noodwendigheden, tot groter ijver aangepord. Versteend in hun afschuwelijk lijden of in opperste vervoering naar de hemel starend, wachtten ze geduldig hun toer af op hangskes, kasten en tabletten. De edele Sint Martinus vaneigen, onze parochieheilige, de naburige Sinte Wivina van Beugoem, de heilige Rita voor de meer delicate aangelegenheden, de bloedende Sint Sebastiaan naast de nederige Johannes Berghmans, teveel om op te noemen. Sint Jozef stond er ook maar wekte met zijn bedeesde glimlach en de proletarische jefs-keszaag onder zijn arm de indruk er niet helemaal bij te horen. Hij was trouwens ook wat kleiner uitgevallen, van een andere serie als het ware, en een kind kon voelen dat hij door het vrome Pollinneken stiefmoederlijk werd behandeld. Bovendien was hij wegens plaatsgebrek nogal ongelukkig opgesteld, in een donkere hoek tegen een rode draperie aangedrukt, zodat hij, eens zijn kaars aangestoken, gelijk in een bordeel achter de venster stond. Pollinneken had allang het gevoel gehad dat hier iets aan haperde maar kon, in haar onschuld, niet thuisbrengen wat.
Voor de behulpzame, veel geplaagde Sint Antonius daarentegen was een ereplaats op het schouwken voorbehouden. Hij had deze onderscheiding dubbel en dwars verdiend want Pollinnekes vergeetachtigheid had met de jaren hallucinante proporties aange-nomen; het roze varksken dat argeloos aan zijn voeten lag te slapen had zo van die niet aflatende verering meegeprofiteerd dat het reeds zwartgeblakerd was.
Om kort te gaan, Pollinneken was een toonbeeld van vroomheid en devotie. Volgens sommigen was ze zélf een heilige. Maar meningen kunnen nogal verschillen. Volgens Jeang, een gewoon christen mens, die naast de betrokkene woonde en in de Katholieke Gilde bombardon speelde, was het een piaatepreut. En Lis, zei hij in 't volle van 't staminee. Lis zeker. Want die had heimelijke streken in haar voor. Als naaste buur was hij goed geplaceerd om het te weten.
Dat was misschien wel wat met het haar getrokken, maar toch, tegen Lis werd goe-dendag gezegd en goedenavond maar graag gezien werd ze feitelijk niet, want het was duidelijk dat ze nu eenmaal op dat Kwaadgat woonde omdat het spijtig genoeg niet anders kon. De deur deed ze slechts open voor de onderpastoor met Pollinneken haar hostie en Leong Steps met hoeille. Er werd algemeen aangenomen dat ze het oude mens stillekesaan aan het uitkleden was en op een of andere dag, als er niks meer overschoot, met de neivelkeir zou verdwenen zijn. Ook trok ze met verdachte regelmaat met de tram naar Brussel en op 't Kwaadgat werd daar wild over gespeculeerd. Maar van horen zeggen hoort ge veel liegen. Zeker is echter dat ze onder de oorlog gesmokkeld had voor 't hémmen. Betrouwbare getuigen hadden haar in die donkere dagen meermaals het slachtoffer zien worden van een plots opkomende zwangerschap en haar moeizaam de tram zien opkruipen, waar ze naar de controleur zat op te kijken gelijk de heilige Ignatius van Loyola tijdens één van zijn visioenen. In

de hoofdstad beviel ze dan voorspoedig van een gezonde varkenscarré om daarna moe maar gelukkig met de trein huiswaarts te keren.
Met de buren maakte ze dus, zoals gezegd, niet veel kantnanse, zodat slechts enkele ingewijden op de hoogte waren van haar nauwe banden met een illustere, adelijke familie. Ze had namelijk in haar jonge jaren op het kasteel van een ware prins gediend, en met blinkende ogen beschreef ze de schitterende recepties die ze daar had meegemaakt en de wervelende galabals in de met bladgoud beplakte zalen. En de rijke tafels vol blinkend zilverwerk en teer porcelein, waar gekroonde hoofden aanzaten en zich zo opvallend sumpel konden gedragen dat ge er geen gedacht van had en elkaar met Pië en Sus aanspraken. Men kon er heerlijk onder de reusachtige bomen wandelen en naar de eekhoorntjes zien, rap als de weerlicht, en een lief prieeltje langs de vijver noodde tot mijmerend verpozen. Ze was er op den duur zo thuis geraakt en surtoet zo graag gezien dat ze zelfs, als de avond traag over de wereld viel, met die prins, óók de eenvoud zelve, au clair de la lune al eens ging noeken stoppen. En dan ging ze naar boven een portret halen van die speelvogel opdat wij er ons een gedacht konden van maken.
En als ge dat allemaal hebt mogen meemaken, tussen die rijke lakens hebt geslapen en uit die porceleinen talloren uw soep hebt uitgelepeld, dan is het toch gemakkelijk te verstaan dat 't Kwaadgat dan te klein voor u geworden is en haar bewoners bekrompen. Ze zei het niet hardop, Lis van Leiper, maar 't stond met een hete naald in haar hersens gebrand: op een dag zal ik voorgoed de deur van dat benepen huizeken achter mijn gat toeslaan, ze op dat ellendige Kwaadgat laten hoeppen en toeppen waar ze goed voor zijn en zal ook ik op een kasteeltje wonen. Dat was geen verre droom waar iemand zijn hele leven lang mee rondloopt om er tenslotte mee te worden begraven, maar een vaststaande, onherroepelijke beslissing.

Maar nu moogt ge nog, gelijk Lis, met ijzeren wil het lot geweld aandoen en zeggen, zo en niet anders, 't is rapper uitgesproken dan gedaan. Vind, om te beginnen, nu nog nekeer een gerieflijk kasteeltje, redelijk dicht bij alles bij, waar niet teveel kosten aan zijn, niet te groot om er geen slaaf van te zijn en groot genoeg om u niet belachelijk te maken. In de Asschenaar staat dat niet en in de Galm óók niet en in d'Ontvoogding zeker niet, daarbij die frammasongs komen bij Pollinneken niet binnen. Verder moet ge u geen illusies maken: dat kasteeltje zal aan de reubberen hangen zodat, zelfs ondanks die vette oorlogsjaren, Pollinneken als slapend vennoot over de streep zal moeten getrokken worden. Maar tijd brengt raad. Trouwens het veld moet eerst nog worden klaar gelegd, geploegd, gekalkt en gechimiekt.
Moesten ze nu eens wat ruimer zitten, begon Lis van Leiper op haar sokken, zouden al ons heiligen wat meer opera hebben. Want trekt dat nu op iets zoals Servatius daar nu wegens plaatsgebrek zo goed als in Sinte Barbara haar neus staat te peuteren? Neen, zei Pollinneken bezorgd, de ondernemende heilige wat verschuivend, op veel trekt dat niet maar wat doet ge eraan als hier niet meer plaats is? Bij die prins

bijvoorbeeld waar Lis bij gediend had, daar hadden ze hun eigen kapel en stonden al de heiligen op hun gemak in aparte niskes in de muur, zodat ze van elkaar geen last hadden. Voor de kaarsen was er plaats met hopen zodat er op één niet moest gezien worden. Er stond zelfs een klein altaarken, kompleet met tabernakel en godslampeken, waar de pastoor van de Finistère, een huisvriend, geregeld en petit comité de mis kwam opdragen. En Pollinneken keek triest het krappe plaatsken rond en zuchtte diep. 't Was niet aan iedereen gegeven. Ne mens zou feitelijk óók iets in die genr' moeten hebben, vond Lis, zo een gemakkelijk kasteeltje, 't moet daarvoor niet eens zo groot zijn, en Pollinnekes Maria Onbevlekte Ontvangenis zou er toch zo schoon staan in de grote hal. In de meimaand per exempel, bedolven onder de suzemienen. Ja, dat zou schoon zijn, lispelde Pollinneken met een zalige blik in haar ogen, dat zou magnifik ziin. Ons Liefvraken daar zó te zien staan.
Na een paar dagen boren had Lis het goede mens al zo ver gekregen dat ze op een morgen van op haar kakkedoo begon te vragen hoe dat nu feitelijk met dat kasteeltje zat met die suzzemienelaar en of Lis daar al nekeer had naar uit gezien? Lis kwam natuurlijk uit de lucht vallen. Oeioei, arra, dat was nu grat uit haar gedacht gegaan, maar, als Pollinneken dat kasteeltje nu persé wou - want voor Lis was 't natuurlijk gelijk, die woonde azzolief op 't Kwaadgat - wou ze er wel nekeer naar sollesteren. Natuurlijk ligt zoiets niet zo maar op 't straat om op te rapen, Pollinneken zal nog wat geduld moeten hebben, en er zijn er zoveel in As die met hun posturen gene weg weten, 'k Zal nog nekeer een kaars voor Sint Antonius branden, zei Pollinneken vol vertrouwen, 't zal dan wel avanseren.
En gelooft het nu of gelooft het niet, niet lang nadien - een dag of drie, hoop en al - toen Lis op weg naar de zevenalfmis aan notaris Stas passeerde, kwam de grote heilige haar ter hulp. Uit de hand te koop, in het centrum gelegen, een schone eigendom met tuinmanswoning. Vrij en onbelast. Bij nader toezien bleek het om dat grote stuk te gaan dat ooit tot het schone goed van Notaris Crick had behoord en nu vierkantig ingesloten lag tussen het gemeenteplein, waar het oude notarishuis met zijn statige gevel pronkte, de Kattestraat, 't Kwaadgat en 't Strontbaantje. Een dunne los weg die als een navelstreng naast het werkhuis van Jules Sanders liep, verbond het met het Kwaadgat. Die notaris bleek ook wel eens zin gehad te hebben in een partijtje noeken stoppen want een klein prieeltje was in een uithoek van het terrein achtergebleven als een stille getuige uit die frivole tijden. Dat wulpse bouwsel alleen al deed Lis haar dorre hart in haar borst omhoog springen gelijk een fontein die begint te spuiten. Dat het in de plaats van een kasteeltje met torentjes slechts om een bescheiden tuinmanswoning ging, was natuurlijk een tegenvaller maar daarom niet onoverkomelijk. In verbouwen en herstellen is er veel te geven ofte nemen eer ze u in den bak zetten, en een architect uit Ternat was zo door torentjes geobsedeerd dat ge zijn bouwwerken in één oogopslag herkennen kon.
Het goede nieuws dat daar in 't gangsken van Stas als een blinkende appel in haar handen gevallen was, had haar zo aangegrepen dat ze in de mis zat te bibberen van

opwinding, haar kerreboek gedurig liet vallen en haar gedachten kon ze óók niet bijeenhouden. Zo van de raille was ze, dat ze, toen ze de heilige Antonius met een weesgegroet wou bedanken, tot haar verbazing met de staart van het Vaderons eindigde. Haar gedachten tuimelden alle tegelijk in haar kop dooreen als klutsten ze rond in een botervat.
En nu? Sint Antonius en het varkentje hadden nu wel gedaan wat hen met overvloedig kaarslicht was afgeperst, maar met de rest moesten ze nu zélf hun plan trekken en, als een fret in een konijnenpijp, sloop bij Lis nu de twijfel binnen. Hoe meer ze erover dacht, daar in het halfduister van de kerk, hoe meer ze het gevoel kreeg dat het allemaal tussen haar vingers als mul aan 't wegrijzen was. 't Lag nu immers in handen van het godsvruchtig Pollinneken, die zich per slot van rekening geen fluit van dat kasteeltje aantrok als ze maar voor haar geliefde heiligen een deftig onderkomen vond met genoeg ademruimte, wat in dat petieterige tuinmanshuisje zeker niet het geval zou zijn. Integendeel. Zij zouden er van de klaveren naar de biezen lopen, zal ze zeggen, en dan bleven ze beter waar ze voor de moment waren. En van dat verbouwen door die kastaar van Temat, zal ze misschien niet willen weten want tegen het eerste torentje gemetst is, zal ze óók zeggen, kan ze al dood en begraven zijn.
Neen, die gaat niet meewillen, ge zult het zien, zo woelde het in Lis haar hoofd. Nu het eindelijk zo goed als binnen was en met de hand voor 't grijpen, gaat ze niet willen. Ze gaat haar wis achteruit trekken, die onnozel geit, en nog tien keren liever op dat smerig Kwaadgat blijven wonen, naast die bosbeer met zijn bombardon die haar nota bene een piaatepreut noemt. Ge gaat het zien, ge gaat het zien, ik zal mijn kasteelken op mijnen buik mogen schrijven. En terwijl de deken moeilijk het trappeken van de preekstoel opklefferde, voelde ze het angstzweet in haar handen plakken.
Maar ze was mis, Lis van Leiper, Sint Antonius zijn werk was nog niet af, hij was nog maar just begonnen. En de deken ook, en wij zetten ons allemaal zo gemakkelijk als dat op een kerkstoel enigszins mogelijk is, want hij gaat weer over dat wonder in Fatima beginnen, en als hij die taart aansnijdt kan het een poosje duren, 't Is een van zijn favoriete onderwerpen, wat voor een zwaar gedecoreerd vuurkruiser als hij niet te verwonderen is. De Heilige Maagd was, gedurende de grote oorlog, in het Portugese plaatsje niet één maar meerdere keren verschenen aan het kleine Luciaaken dos Santos. De laatste keer - oktober zeventien - terwijl hij en Piëken Sanders met hun voeten in de modder van de loopgraven mekaars luizen aan het doodknijpen waren, beloofde ze de vrede te bespoedigen als het meisje iedere dag de rozenkrans zou bidden. Ik ben de Vrouw van de Rozenkrans, had ze letterlijk gezegd, en op deze plek wens ik dat een kapel zal worden gebouwd. En zo geschiedde want waarlijk, in november negentienhonderdachtien, zwegen op een dag plots de kanonnen en legden den deken en Pieken Sanders de wapens neer en kropen ze als mollen te voorschijn. Piëken weliswaar met een been minder. En zie, terwijl ze haar stoel draaide, kwam er een grote gerustheid over Lis. Het wonder van Fatima had haar de

weg gewezen die ze moest gaan. Ze wist nu wat haar te doen stond en, haar kennende, ging ze er geen gras laten over groeien.

Gevoelige lezers moet ik nu waarschuwen voor de bittere komedie die nu volgt en de wrange nasmaak die ze zal nalaten.

Onder de verbaasde ogen van Piëken die zich op zijn houten been in de zon stond te verwarmen had Lis van Leiper zich na de mis, onder 't uitbundig luiden van de klokken, in 't midden van 't Kwaadgat op haar knieën laten neervallen, de handen in gebed gevouwen, met wijd-open ogen, zonder één keer te pinken, in extase naar de hemel kijkend, recht naar Jules Sanders zijne kornis. Wat krijgt die nu in ene keer, zei Piëken en hinkte bezorgd naar haar toe om haar voorzichtig bij de schouder wakker te maken. Zijde niet goed hè, minsj? Maar Lis bewoog zich van geen haar en bleef gevangen als een konijn in de schijn van een lichtbak, sterlings naar die kornis zitten zien. Daar was volgens Piëken pertang niks speciaals te zien, behalve dat hij nekeer mocht gevernist worden, 't Was ne kornis gelijk nen anderen. Jommejomme, ziet dat hier nu nekeer zitten alla!, zei Piëken hulpeloos rondkijkend, die heeft pressies iet gekregen!, want hij had dat een paar keer in de tranchées meegemaakt en die mannen hadden ze nadien in een zotkapotje naar achter afgevoerd. Jommejomme, wat voor een toeren zijn dat hier nu en zo rap hij kon, en dat is met een houten been niet rap vaneigen, liep hij naar huis om Jules te gaan halen. Tegen dat Jules, óók gene rappen, zijn scheermes had neergeleed en in de deur stond, was Lis in rook opgegaan. Weg, opgelost. En 't Kwaadgat leeg en verlaten. Gij hebt gij zeker gedroomd?, zei hij kwaad tegen Pieëken, die op den duur aan zijn eigen begon te twijfelen. Piëken is die dag nog meerdere keren naar de plaats van het gebeuren gemankt om vandaar naar die kornis te kijken maar buiten een paar mussen die er aan het vechten waren was daar niks te zien. Beginne'k ik nu te vangen? 't Was inderdaad een kornis gelijk nen anderen. En 't was waar, een leksken vernis kon hii wel verdragen.
Thuis gekomen had Lis van Leiper zich in de gang voor het marmeren beeld neergeworpen en zich aan de voeten van Maria als een angstig kind vastgeklampt en 't ware echte tranen die over haar kaken bolden toen Pollinneken haar daar vond. Uw wil geschiede, lispelde Lis altijd weer. Uw wil geschiede, al moest ik er mij grat voor renuweren. En Pollinneken, die voelde dat er iets serieus moest gebeurd zijn waar bovendien Ons Liefvraaken bij betrokken scheen te zijn, liep radeloos wenend, van voor naar achter door het huisje. Maar Lis toch!, schreide ze, zie nu nekeer ons Lis, alla! Al moet ik er mij voor renuweren, riep Lis hysterisch, al moet ik er mij grat voor renuweren! Toen Pollinneken op het punt stond van haar sus te draaien keek Lis in tranen en met een wild-verwezzelde kop naar haar op en fluisterde, alsof het een zonde was: 'k hem Ons lieve Vraa gezien.
En Pollinneken moest zich aan de sjambrang van de deur vastgrabbelen om niet op haar gat te vallen van 't verschieten. Ons Liefvraaken! En Lis knikte nadrukkelijk

meerdere keren. In de kornis van Jules Sanders. 't Is niet waar, steunde Pollinneken moeilijk. Toet, zei Lis geslagen.
O, ze was zo schoon, helemaal in 't wit, met gouden slaitsjkes aan en een rode bloedvlek, hier, flak op haar hart. Ochermen, Ons Liefvraaken, kermde Pollinneken. Ze had zo vriendelijk vanuit die kornis naar beneden gekeken dat Lis, als van de hand Gods geslagen, op haar knieën was neergezegen en geen woord over haar lippen kon krijgen. Vraag het maar aan Piëken Sanders, die stond er bij. En wat zei ze? Wat zei Ons Liefvraaken? Ze zei toch iet! Awel, eerst had Lis haar niet zo goed verstaan, want ze klapte nogal stillekes en die van hiernaast zat daar op zijn bombardon te trempen, maar ze heeft het gelukkig een tweede keer herhaald. Lis, zei ze, ik ben de Vrouw van de Rozenkrans en iedere dag zult ge voor mij de rozenkrans bidden. Nu zweeg Lis een poosje ingetogen. Is dat al?, vroeg Pollinneken teleurgesteld. Nee, zei Lis, 't principaalste moet nog komen. Daar, en Ons Liefvraa wees recht naar dat prieeltje dat ge van in die komis gemakkelijk in 't goed van Griek kunt zien staan, daar zult gij samen met Pollinneken, die ik zo gaarne zie, een kapel bouwen ter mijner ere. Maar dat is een mirakel!, riep Pollinneken. Jaa't, zei Lis. En 't staat daar just te koop.

Zo gebeurde het mirakel van de Heilige Maagd van 't Kwaadgat en nu weet ik niet of ik ermee moet lachen of ermee schreien, 't Is met veel zo.
Alleen wilt ge nog weten hoe dat nu feitelijk afgelopen is. 't Is simpel en bijna voorspelbaar. Lis heeft vaneigen haar goesting gekregen, het prieeltje inbegrepen. De heiligen zijn in bananendozen ingepakt en er nooit meer uitgekomen want ze konden zich ginder, zoals te voorzien was, in dat kleine tuinmanshuisje niet draaien of keren. Voor die kapel heeft Lis die architect uit Ternat aangesproken die niet verder geraakt is dan een ontwerp, waar Pollinneken, na een paar weken als een hond getreurd te hebben, mee in haar handen gestorven is. Van 't kasteeltje is naar mijn weten nooit meer geklapt. Na Pollinnekes dood heeft Lis van Leiper, zoals wij het trouwens op 't Kwaadgat altijd hebben voorspeld, de deur achter haar toe getrokken en is ze op een morgen met de neivelkeir verdwenen. Het park en het prieeltje bestaan niet meer. Maar ge kunt er nu wél parkeren.

Miel Pletinckx

ASSE - CENTRUM : TOEN

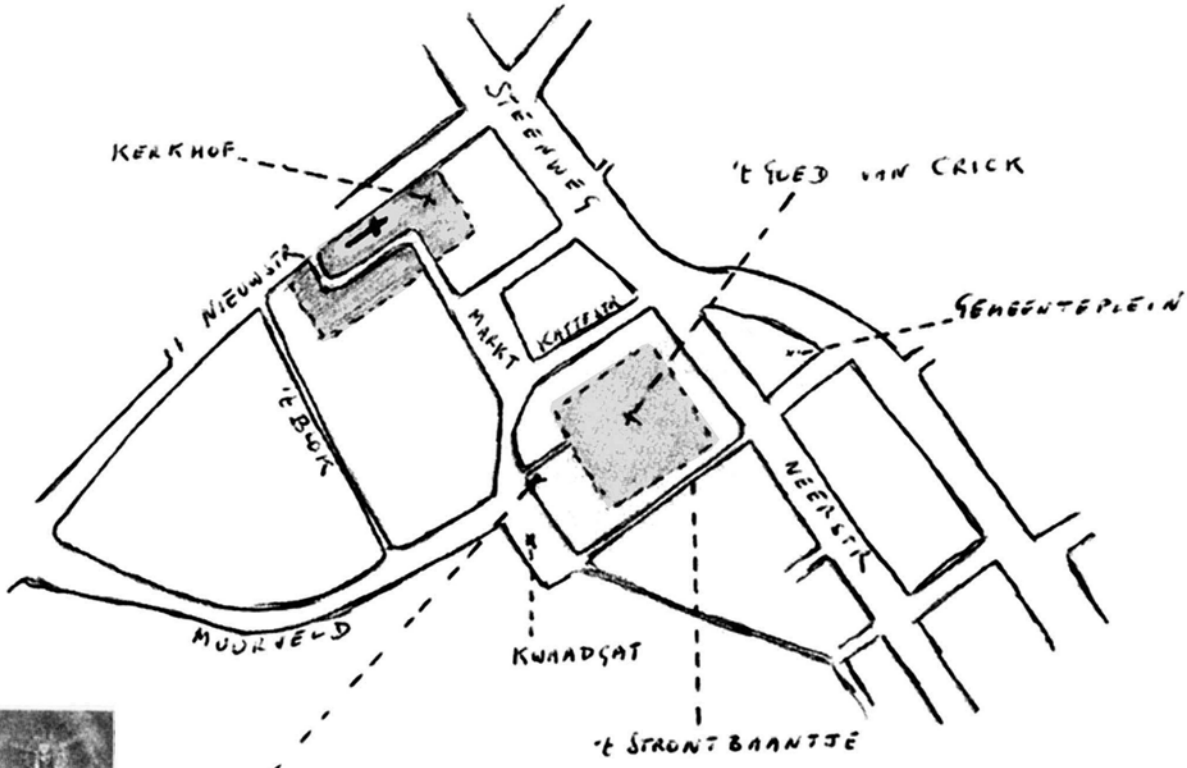
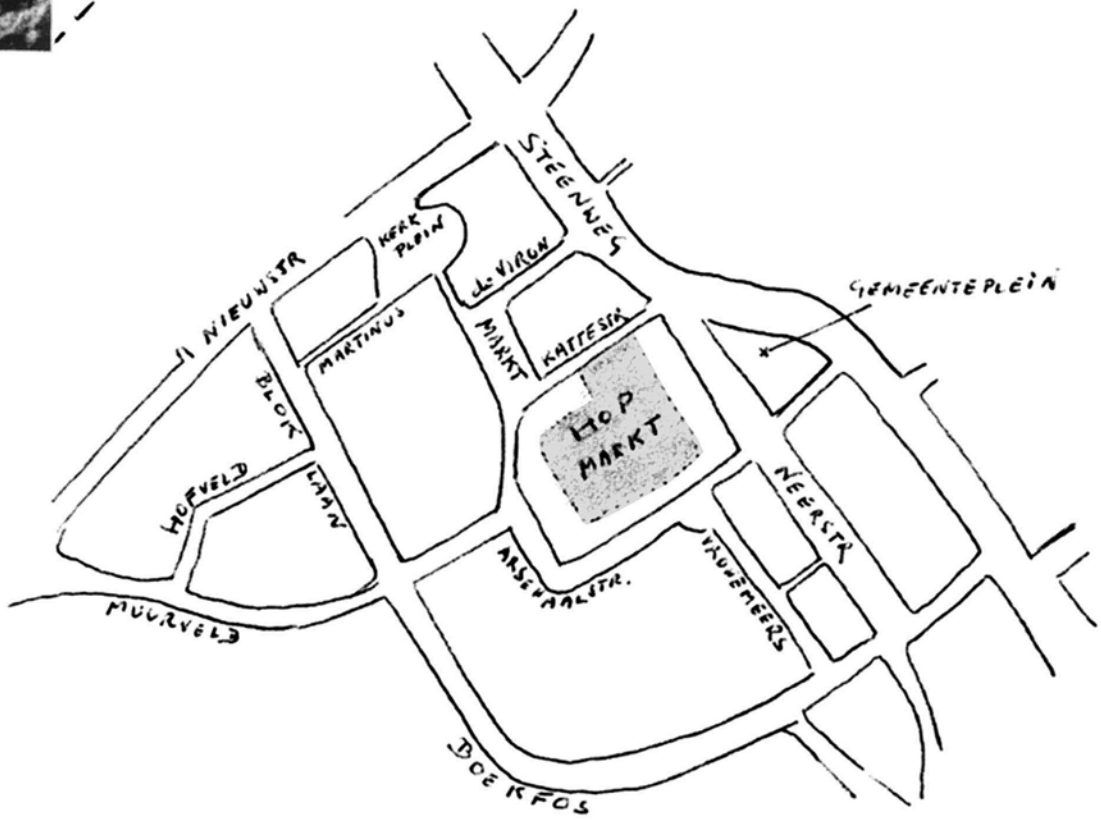
ASSE - CENTRUM : VANDAAG